

SKORAJ PET Odstotkov Slovencev je članov PZS

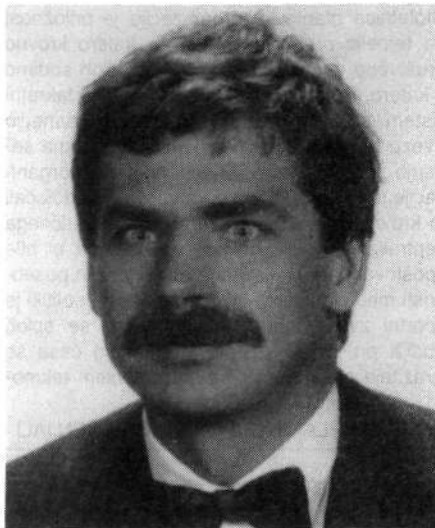
STOLETNA PRIVRŽENOST GORAM

ANDREJ BRVAR

Po izvolitvi za predsednika Planinske zveze Slovenije pred tremi leti so mi mnogi planinski prijatelji ob čestitkah pomenljivo in privoščljivo obenem navrgli, da bo moja glavna naloga stoletnica planinske organizacije. Na te takrat dolgoročne napovedi sem moral hitro pozabiti, ker sem kot sleherni hotel čimprej pokazati čimveč na eni strani in ker sva se s kolegom Markom prav takrat učila podjetniških korakov v novo ustanovljeni firmi na drugi strani.

Že sama izvolitev za predsednika je bila za mnoge planinske poznavalce presenečenje. Nisem namreč pripadal močnemu gospodarsko planinskemu lobiju; prej sem pristaš tistih, v imenu katerih je že daljnega leta 1929 Tuma vzkliknil na občnem zboru SPD: »Končno je naše društvo postalo gostilničarsko in hotelsko društvo.« Na planinstvo gledam bolj iz prizme duhovnega kot materialnega in tako naj bi bila po mojem tudi usmerjena planinska organizacija. Navsezadnje so v stoletni zgodovini krize, ki so pretresale planinsko organizacijo, povečini izbruhnile zavoljo nezadovoljstva, ker se je ta preveč posvečala reševanju materialnih vprašanj ob zanemarjanju kulturne, duhovne plati planinstva.

V zgodovini slovenske planinske organizacije najdemo nekaj vodilnih dejavnosti, po katerih je prepoznavna v vsakem obdobju. Ena od teh je nedvomno skrb za nedotaknjeno naravo. Planinci smo po svoji biti ljubitelji narave, zato ni nič nenavadnega, če naša organizacija namenja vedno toliko pozornosti in aktivnosti ohranitvi prvobitne gorske narave. Konkretnih dejanj je veliko: od pobud, ki je kranjski deželni leta 1898 prinesla prvi zakon, ki je preprečeval trganje planike in Blagajevga volčina, do odkupovanja zemljišč v gorah, da bi jih očuvali za planinstvo, pobude pri vseh ustanavljanjih Triglavskega narodnega parka, protestov proti načrtovanim zajezitvam Soče, Idrjice, Radovne itd. Naravovarstvena pobuda v družbi nam je konec sedemdesetih let spolzela iz rok. Svetovna družba se je takrat krepko soočila z globalnimi ekološkimi problemi, zato so vsi politiki, tudi naši, postali zeleno obarvani. Lokalno usmerjene naravovarstvene pobude v planinski organizaciji so zamrle, na srečo le za kratek čas. Iz vseh takrat razpoložljivih spoznanj na področju varovanja okolja se je porodilo prepričanje, da dolinskega standarda ne moremo in ne smemo prenašati v gore, če jih želimo ohranjati čiste in privlačne še v prihodnje. To je sedanja razvojna usmeritev planinstva, ki bo

aktualna še lep čas. Zato sedaj toliko bolj poudarjamo in rešujemo vprašanja ekološke sanacije planinskih postojank, iščemo najbolj prijetno planinsko domovanje in prepričujemo oskrbnike ter obiskovalce, da naj nosijo svoje rjuhe v nahrbtnikih.

Planinska organizacija obvladuje in upravlja s prostorom, v katerega zaidejo le še lovci, gozdarji in znanstveniki. Umno gospodarjenje s tem prostorom, da bi ga približali čimvečjemu številu obiskovalcev, je lastno planinski organizaciji od njene ustanovitve naprej. Nekdaj so rekli, da zavoljo turistovskih nagibov, danes pa zavoljo rekreacije in sprostitve ljudi. V tem pogledu opravljamo pomembno pionirsko dejavnost, ker ekonomsko preverjamo določeno lokacijo na povsem amaterski način. Če se izkaže kot zanimiva, nas nadomesti turistična industrija. Tako se je v preteklosti zgodilo z Voglom, Krvavcem, Kaninom, Roglo – in še marsikje drugje.

Kljub temu, da danes neodkritih in neznanih predelov praktično ni, je to relativen pojem. Planinska organizacija mora opremljati s potmi in kočami tudi širši javnosti premalo znane predele v sredogorju ter s teh območij izdajati karte in vodnike. Zato, da zmanjšamo obreme-

Sto let dolga pot organiziranega planinstva na Slovenskem – in samo deset predsednikov, ki so bili v tem stoletju na čelu slovenske planinske organizacije. Pet od teh je še živih in vsak od njih iz svojega zornega kota popisuje, kako iz perspektive tega trenutka vidi svoje minulo predsednikovanje, razen sedanjega predsednika, seveda, ki se bolj obrača v prihodnost kot v preteklost. (Op. ur.)

nitev visokogorja, podaljšamo planinsko sezono, ki v sredogorju za povprečnega planinca lahko traja celo leto – tudi zaradi obveznosti do članov, ki radi odkrivajo zanje neznane vrhove in poti.

Stoletnica planinske organizacije je priložnost za temeljit premislek o tem, v katero krovno društveno asociacijo sodimo, če sploh sodimo v katero. Po drugi svetovni vojni nas je takratni sistem stlačil v Fizikurno zvezo, kasnejšo Zvezo telesnokulturnih organizacij oziroma sedanjo športno zvezo. Značaj planinske organizacije je vseskozi štriel iz kalupov, ki so določali to krovno organizacijo. Zaradi demokratičnega centralizma ni bilo toliko svobode, da bi bile spoštovane in uveljavljene različnosti in posebnosti med članicami. Udinjanje dnevni politiki je športni zvezi postalo nuja, če naj se sploh obdrži pri življenju. Zato v zadnjem času še izraziteje potiska v ospredje predvsem tekmo-

valni šport, največ tistega, ki lahko uspešno promovira Slovenijo v svetu. O planincih, ki poudarjamo šport za vse, in alpinistih, ki se ne vračajo iz sten s kolajnami okrog vratu, se v teh krogih sliši vedno manj. Pa ne samo v teh; tudi v nekaterih medijih, ki nas po analogiji predstavljajo v športnih uredništvih. V taki situaciji smo največ dosegli tam, kjer smo se izvili iz kalupa, da planinstvo spada med športne aktivnosti. Dokler bodo planinski organizaciji zaupali njeni člani, teh pa je danes skoraj pet odstotkov prebivalcev te dežele, se ni bati za njeno prihodnost. Odnos do gorā se je ljudem vcepljal stoletja življenja na tej zemlji. Strah in odpor, da bi tujci zavladali v slovenskih gorah, je porodil slovensko planinsko organizacijo. Zatorej: dokler bo planinska organizacija črpala ideje za delo iz prvobitne navezanosti Slovencev na gore, bosta njen ugled in položaj v družbi trdna in neomajna.

KAKO SO PLANINCI PO VOJNI ZAČENJALI IZ NIČ, A Z VELIKO VOLJE

NA SMRT OBSOJENI PREDSEDNIK

VLASTO KOPAČ

Na vprašanje, kako gledam danes na svoje delo v planinski organizaciji pred 45 leti, lahko na kratko odgovorim: s planinskimi tovariši sem tedaj pomagal ohromeli planinski organizaciji, da se je znova postavila na noge in spet shodila, pri čemer pa sem si še posebej prizadeval za oživitve in razvoj našega alpinizma in gorske reševalne službe.

Dokumenti in pričevanja iz prvih povojnih let so nepopolni, arhiv PZS v Likozarjevi ulici je pred leti zgorel, nekaj poročil, vesti in člankov o snovanju in delovanju našega planinstva v tistem času je najti v Planinskih vestnikih, nekaj hranijo tudi zasebniki, marsikaj je še v neraziskanem zgodovinskem arhivu PZS, ki ga zaenkrat hrani Mestni muzej v Ljubljani. Hvaležno gradivo za pred leti ukinjeno literarno zgodovinsko komisijo PZS! Precej uporabnih podatkov je v zapsuščini **Toneta Bučerja**, dolgoletnega načelnika Komisije za alpinizem Odbora za planinstvo in alpinistiko Fizikurne zveze Slovenije (OPA FZS).

Iz dosegljivega gradiva in spomina bom v skopih potezah skiciral oris mojega in mojih planinskih tovarišev delovanja in nehanja v prvih letih po končani drugi svetovni vojni.

Pred vojno odborniki Slovenskega planinskega društva niso prav prijazno gledali mlade plezalce; imeli so jih za lahkomišelnih fante, ki se izogibajo markiranim stezam, hodijo po skrotju in lazijo po pečevju in se tam izpostavljajo smrtni nevarnosti. Zato so se tedanji plezalci začeli povezovati izven SPD, ustanovili so Turi-

stovski klub Skala, plezalci, študentje na Univerzi, pa pozneje Akademsko skupino SPD. Njen prvi predsednik je bil **Janez Gregorin** – Šteblajev Johan.

Predstavnik naše Akademске skupine SPD v Upravnem odboru Osrednjega SPD je bil plezalec **Zdravko Vrhunec**. Tam je lahko razpravljaj, posredoval naše želje, odločati pa ni mogel o ničemer, kajti glasovalne pravice mu niso dali, češ da je še premlad.

Proti koncu zime leta 1940 je Akademška skupina SPD poslala na Durmitor šestčlansko alpi-

namesto komentarja

KRIZA AVTORJEV

Že davno pred stoletnico je imela planinska organizacija velikanske načrte, da bi z velikimi dejanji vidno počastila stoletni jubilej: predvsem naj bi bila te dni v Ljubljani otvoritev slovenskega planinskega muzeja ali vsaj velike planinske razstave na Gospodarskem razstavišču, v Planinski založbi pa naj bi izšlo več knjig, predvsem še manjkajoči deli (novejše) slovenske planinske zgodovine.

Pa so ti veliki načrti – vsaj v amaterski planinski organizaciji – vsi po vrsti padli v vodo: muzeja ni in razstave ni, veliko planinskih knjig, ki so izšle ob tem jubileju, pa so izdale druge slovenske založbe, ki si od